

что все члены «публики» имеют именно такое мнение о человеке, группе, идее [Грачев].

Интересно, что и в XXI в. эти языковые техники применяются, формируя у «публики» те позиции, которые необходимы. Только вопрос: кому необходимы – политикам или государству? И в финале хотим привести слова философа Ивана Иллича, которые транслируют суть современного состояния языка в политике: «В наше время слова стали на рынке одним из самых главных товаров, определяющих валовой национальный продукт. Именно деньги определяют, что будет сказано, кто это скажет и тип людей, которым это будет сказано...» [Цит. по Кара-Мурза].

Литература:

1) Балязин В. Мудрость тысячелетий / В. Балязин. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2012. – 304 с.

2) Грачев Г. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия [Электронный ресурс] / Г. Грачев, И. Мельник. – Режим доступа: http://polbu.ru/grachev_manipul/ch30_all.html.

3) Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Век XXI [Электронный ресурс] / Сергей Кара-Мурза. – Режим доступа: <https://books.google.com.ua/books?isbn=5457778959>

4) Копнина Г. А. Речевое манипулирование / Г. А. Копнина. – 4-е изд. – М.: ФЛИНТА, 2012. – 170 с.

5) Юренков В. В. Манипуляция как социально-философское явление / В. В. Юренков // Теория и практика общественного развития / В. В. Юренков. – 2013. – С. 21 – 23.

Інтелектуальне просвітлення як вищий прояв любові. Виміри людської природи за Миколою Кузанським

Ксенія Зборовська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ)

Кузанський починає свої *Sermones* так само, як Іоанн починає наймістичніше Євангеліє в Біблії, – зі слів: «*In principio erat Verbum,*

et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum» etc. Чи є Слово абсолютно втіленим, висловленим в цьому Біблійному тексті? Чи все ж таки ми намагаємось вловити сенс трансцендентного між цих рядків? Ми можемо підбирати людські слова для означення шляху пізнання (катафатичного шляху) нами Бога, та все ж ми маємо усвідомлювати, що без розуміння апофатики, це наближення буде надто схематичним, надто раціоналізованим. Це важливо не лише у вимірі теології та гносеології, – це неймовірно гостро ставить питання про природу людини, тобто виводить нас в обшир антропологічних розвідок. Чи мусимо ми лишатись у сфері *intellectus* – у просторі слів, сформульованих у чіткі доведення й аксіоми, чи ми маємо вийти за межі *ratio* та *intellectus* у щось більше, дещо невимовне, яке передбачає містичний досвід? Чи необхідно в цьому досвіді виходити за власні межі, чи ми лишаємось в осерді власної особистості – образу Божого? На ці питання досить цікаві відповіді давав німецький теолог Микола Кузанський, який продовжує давню містичну теологічну традицію. За щирим переконанням таких теологів, як Діонісій Ареопагіт, Мейстер Екхарт, Якоб Бьоме *etc.*, хоч ми й можемо пізнавати Бога, однак пізнати Його ніколи не зможемо, оскільки глибинне пізнання Творця здійснюється не на розумово-розсудковому рівні, а на більш високому – духовному, або ж інтелегібельному. Саме тому німецьких теологів так захопила ідея отця спекулятивної містики – Діонісія Ареопагіта – стосовно любові-еросу: такого прагнення людини до Богопізнання, яке охоплює все її єство. Саме через любов ми можемо отримати найбільш Божественне пізнання Бога, тобто: «Пізнаючи Його невіданням у єдності, що перевищує розум, коли він, відмовившись від усього існуючого і залишивши самого себе, поєднується з пресвітними променями і звідти, з того світу, осяюється незвіданою безоднею премудрості» [Дионисий Ареопагит 1991, с. 21]. Микола Кузанський, за відомими загалу працями, здається, більше уваги приділяв все ж таки раціональному, інтелектуальному, точному та математичному осягненню цього світу і Бога. І тим не менш, таке враження може скластися лише на перший погляд. Розділяючи людську природу на три, вже класичних, рівні – чуттєвий, раціональний та інтелектуальний – Кузанець пише у своєму творі «*De conjecturis*», що за допомогою кожного з них ми є причетними до божественної природи, і більше того – спроможні до *deiformitatem*

(обожнення). Кожен із цих трьох рівнів має три складові – єдність, рівність і зв'язок (які також є в катафатичному сенсі приписуваними і Божественній природі). Розписуючи специфіку кожної з цих складових у її співвіднесеності з людським і божественним буттям, німецький мислитель приділяє особливу увагу зв'язку, який він називає любов'ю (*amore*). Саме завдяки цій любові, прагненню до неї і до розуміння, інтелект може вдосконалювати власну природу та ставати більш божественним (*divinior*): «*Inclinatur igitur intellectus ad intelligere et amare, ut perficiatur natura eius*» [Nicolai de Cusa 2007, De Conj. 177, 10]. Таким чином, якщо наш розсудок, *ratio*, є спрямованим на «вимірювання» речей розумосяжних у цьому світі і таким чином людина може вмщувати в собі увесь всесвіт, будучи мікрокосмом [Nicolai de Cusa 2007, De Conj. 144], то на вищих щаблях *intellectus* людина може доторкнутись до неосяжного – до Бога, «Який є нескінченний зв'язок (*infinita conexio*), (...) абсолютна нескінченна любов (*absolutissimum infinitum amorem*)» [Nicolai de Cusa 2007, De Conj. 182, 3]. І тоді вже не осягнення Бога на інтелектуальному рівні відіграє роль, а те, наскільки людина може вирватися поза цей рівень розуміння і вимірювання, оскільки: «Чим більше хто любить Бога, тим більше він через це причетний до божественності (*divinitatem participat*)» [Nicolai de Cusa 2007, De Conj. 182, 9]. Недарма говорячи про рівні осягнення Кузанець наводить приклад розуміння слів мови (адже Бог і є найвищий *λόγος*): одна людина може розрізнити лише звуки на слух – це чуттєвий рівень, інша людина вловляє ще й сенс (*mentem*), який міститься в цьому звуці – це осмислене сприйняття (*rationabiliter*), раціональне; янгол або ж *intelligentia* може бачити сенс поміж слів – духовно або ж інтелектуально (*intellectualiter*) [Nicolai de Cusa 2007, De Conj. 160, 10]. Таке наближення до істини поза словами, потенційна можливість стати *intelligentia* та досягнути рівня духовного бачення, або ж *perfectius intuitione intellectuali*, – це ті характеристики, за визначенням Миколи Кузанського, які властиві людині як *natura media*.

Література:

- 1) Дионисий Ареопагит. Мистическое богословие // Мистическое богословие: Сб. – К.: Путь к истине, 1991. – 392 с.
- 2) Nicolai de Cusa Opera Omnia. Vol. III: De coniecturis. Ediderunt: I. Koch / C. Bormann I. G. Senger comite, Hamburgi 1972. Novam editionem curavit Burkhard Mojsisch 2007.